

CENTRUM ECDC

Výročná správa riaditeľa za rok 2010

Zhrnutie

V roku 2010 sa Európskemu centru pre prevenciu a kontrolu chorôb (ECDC) podarilo realizovať väčšinu činností svojho pracovného programu. Zároveň centrum zvýšilo svoj výkon, upevnilo štruktúry a ďalej rozvíjalo svoje partnerstvá z dôvodu potreby zosilnenej reakcie na hrozbu prenosných ochorení v Európe. Okrem uvedenia hlavných úspechov centra v roku 2010 je na webovej stránke prvýkrát k dispozícii nová časť II, ktorá informuje o pokroku dosiahnutom v jednotlivých činnostiach v pracovnom programe ECDC na rok 2010.

Zdroje

V roku 2010 sa rozpočet zvýšil na 57,8 mil. EUR v súlade so *Strategickým viacročným programom ECDC na roky 2007 – 2013*.

Práca súvisiaca s chorobami

ECDC pokračovalo vo vývoji nástrojov pre vedeckú prácu, činnosti v oblasti surveillance, databázy a siete a v organizácii budovania kapacít a školení pre šesť skupín chorôb patriacich do jeho kompetencií. Bolo to v súlade s ročným pracovným programom a *Stratégiami pre programy zamerané na konkrétne choroby na roky 2010 – 2013*, ktoré schválila správna rada v r. 2009.

Infekcie dýchacieho systému sa rozdeľujú na tri oblasti: chrípka, tuberkulóza a legionárska choroba. Pokiaľ ide o **chrípku**, ECDC prispelo k národným, európskym a celosvetovým hodnoteniam zvládnutia pandemickej chrípky A(H1N1). Na podporu práce Európskej agentúry pre lieky ECDC preukázalo účinnosť pandemickej vakcíny, iniciovalo dve vedecké štúdie možných nežiaducich udalostí a uverejnilo odhady využitia vakcíny. Okrem toho ECDC začalo posilňovať európsku surveillance závažných ochorení a úmrtí spôsobených chrípkou. V oblasti sezónnej chrípky ECDC vypracovalo hodnotenia rizík na sezónu 2010 – 2011, upevnilo komunikáciu a podporovalo členské štáty a Komisiu v realizácii odporúčania Rady EÚ pre zdravie z r. 2009. V oblasti **tuberkulózy** ECDC na požiadanie Európskej komisie zabezpečilo ďalšie opatrenia v nadväznosti na *rámcový akčný plán boja proti tuberkulóze v Európskej únii*, ktoré si vyžiadali rozsiahle konzultácie s členskými štátmi a zainteresovanými stranami EÚ. Okrem toho ECDC posilnilo svoje činnosti týkajúce sa surveillance v oblasti TB-HIV, rezistencie voči viacerým liekom a liečebných výsledkov a uverejnilo druhú spoločnú správu ECDC a WHO o surveillance tuberkulózy. Ďalej sa rozvíjala európska sieť referenčných laboratórií, zriadená v r. 2009, a ECDC pokračovalo v poskytovaní vedeckého poradenstva, usmernení a podpory členským štátom. Práca týkajúca sa **legionárskej choroby** si vyžiadala integráciu vyhradenej siete pre dohľad do ECDC, ktorá bola dokončená v apríli 2010. Bola zriadená

koordináčna skupina a konalo sa jej prvé zasadnutie. Začalo sa poskytovanie laboratórnej podpory členským štátom s osobitným zameraním na zabezpečenie kvality a podporu pri vyšetrovaní epidémií, vrátane inventúry laboratórnych kapacít. Bola tiež dosiahnutá dohoda o vývoji súborov nástrojov, ktoré budú dodané v r. 2011.

V oblasti **pohlavne prenosných chorôb (*sexually transmitted infections, STI*) vrátane HIV/AIDS a vírusov prenášaných krvou** ECDC uverejnilo svoju výročnú správu o surveillance HIV/AIDS, ako aj usmerňujúci dokument k testovaniu HIV/AIDS. V r. 2010 bolo niekoľko projektov začatých (o prevencii STI a HIV u mužov, ktorí majú pohlavný styk s mužmi a o výskyte a prevencii HIV medzi injekčnými užívateľmi drog) a ďalšie ďalej pokračovali (behaviorálna surveillance súvisiaca s STI, migrácia a HIV a upovedomenie partnera). ECDC ďalej uverejnilo monitorovaciu správu o realizácii Dublinskej deklarácie a vypracovalo rámec pre monitorovanie realizácie akčného plánu EÚ pre boj proti HIV/AIDS na roky 2009 – 2013. Na základe prieskumu a správy o celej EÚ sa tiež preskúmali systémy surveillance a prevencie hepatitídy B a C a bola zriadená sieť EÚ pre hepatitídu B a C. Navyše bol realizovaný projekt mikrobiologickej diagnostiky STI zameraný na surveillance citlivosti gonokokov na antibiotiká a bola uverejnená správa. Boli zhromaždené údaje o piatich STI a výsledky budú uverejnené v r. 2011.

Čo sa týka **ochorení prenášaných potravou a vodou a zoonóz**, ECDC analyzovalo surveillance 12 ľudských chorôb, ktoré boli uvedené v *Správe EÚ o trendoch a zdrojoch zoonóz, zoonotických pôvodcov a ohnisk nákaz pochádzajúcich z potravín v Európskej únii v roku 2009**, ktorú uverejnil Európsky úrad pre bezpečnosť potravín. Začala sa aj prvá spoločná štúdia v celej EÚ o listerióze. V marci 2010 bola spustená počítačová platforma na zdieľanie súrnych otázok a diskutovanie o zisťovaní a vyšetrovaní nadnárodných epidémií chorôb pochádzajúcich z potravín. Okrem toho sa začali práce na vývoji systému molekulárnej surveillance.

V oblasti **novovznikajúcich chorôb a vektorových nákaz** ECDC posilnilo sieť lekárskech entomológov a odborníkov z oblasti verejného zdravia zameranú na choroby prenášané článkonožcami (VBORNET), ktorá bola zriadená v septembri 2009. Sieť vypracovala prvé distribučné mapy šírenia invázných druhov komárov a dohľadu nad nimi. VBORNET tiež začala overovať údaje o skupinách iných druhov. Na základe prieskumu činností a potrieb členských štátov vykonaného v r. 2010 sa v súčasnosti pripravuje stratégia surveillance hlavných vektorov prenášajúcich ľudské choroby. Čo sa týka chorôb prenášaných kliešťami, ECDC zameralo svoju prácu s odborníkmi na stav v hlásení týchto chorôb. Napokon sieť ECDC pre importované vírusové choroby sústredila svoje činnosti na reakciu na epidémie západonílskeho vírusu, na externé zabezpečenie kvality a na podporu vzdelávania mikrobiológov v členských štátoch.

V oblasti **chorôb preventabilných očkovaním** ECDC uverejnilo usmerňujúce dokumenty a štúdie o inváznom meningokokovom ochorení, očkovaní proti osýpkam-parotitide-ružienke a o rotavírusových infekciách. Boli realizované aj prieskumy očkovania proti pandemickému a sezónnej chrípke. Vypracovaný bol dokument o zhode v oblasti štandardizácie hodnotenia zaočkovanosti, čo by mohlo byť dôležitým nástrojom pre ďalšiu porovnateľnosť a referenčné porovnanie na úrovni EÚ. V decembri 2010 sa konala druhá konferencia Eurovaccine. Ďalej sa posilňovala surveillance zavedením schém externého zabezpečenia kvality (meningitída a chrípka) a mapovaním laboratórnych kapacít (zápal pľúc) v celej Európe. Bol dokončený prevod siete DIPNET (sieť pre surveillance záškrtu) a začal sa prevod EUVACNET (osýpky, ružienka, čierny kašeľ a ovčie kiahne). ECDC prostredníctvom svojho projektu VAESCO pre závažné prípady potenciálne spojené s pandemickými vakcínami skúmalo Guillain-Barrého syndróm (bez asociácie) a narkolepsiu (štúdia stále prebieha).

Čo sa týka **antimikróbnej rezistencie a nozokomiálnych nákaz**, jednou z hlavných udalostí v r. 2010 bola integrácia Európskej siete pre surveillance antimikróbnej rezistencie (*European Antimicrobial Resistance Surveillance Network, EARS-Net*) do ECDC. Sieť spustila novú webovú stránku vrátane interaktívnej databázy a uverejnila svoju správu za r. 2009. ECDC ďalej vypracovalo komplexné hodnotenie ohrozenia, ktoré predstavujú baktérie produkujúce nový enzým s viacnásobnou rezistenciou, a to metallo-beta-laktamázu New Delhi (NDM-1), na ktoré nadviaže usmerňujúci dokument pre členské štáty. Jednou z ďalších kľúčových udalostí bol tretí výročný Európsky deň zvyšovania povedomia o antibiotikách, ktorý koordinovalo ECDC v novembri 2010. Podujatie, ktoré bolo zamerané na rozumné užívanie antibiotík v nemocniciach, malo široké pokrytie v celej Európe, pričom vzniklo celkovo 226 článkov v období od 20. októbra do 3. decembra. Napokon ECDC podporilo odporúčania Rady EÚ o bezpečnosti pacienta vrátane prevencie a kontroly nozokomiálnych nákaz (2009/C 151/01) a o opatrnom používaní antimikrobiálnych látok v humánnej medicíne (2002/77/ES) vypracovaním metodiky vykonávania bodových prevalenčných štúdií o nozokomiálnych nákazách a používaní antimikrobiálnych látok v nemocniciach s akútnou starostlivosťou. ECDC koordinovalo prvú pilotnú štúdiu v 66 nemocniciach v 23 krajinách, týkajúcu sa takmer 20 000 pacientov.

* Súhrnná správa Spoločenstva o trendoch a zdrojoch zoonóz, zoonotických pôvodcov a ohnisk nákaz pochádzajúcich z potravín v Európskej únii v roku 2009.

Pôsobenie v oblasti verejného zdravia

Úlohy v oblasti verejného zdravia sú teraz pevne stanovené a začala sa fáza ich ďalšieho upevňovania a zdokonaľovania.

Surveillance

Do konca r. 2010 bolo do Európskeho systému surveillance (TESSy) prenesených celkovo 11 zo 17 určených sietí pre dohľad, ktoré boli v činnosti v r. 2005. Niektoré činnosti bolo potrebné zaistiť prostredníctvom externých dodávateľov, pretože ECDC zatiaľ nedosiahlo v týchto oblastiach dostatočné odborné skúsenosti. ECDC podporovalo aj používateľov systému TESSy v členských štátoch. V novembri 2010 správna rada schválila postup zdieľania údajov surveillance zo systému TESSy s tretími stranami. V r. 2010 bolo zhromaždené značné množstvo údajov a ECDC okrem svojej výročnej epidemiologickej správy uverejnilo správy o surveillance zoonóz, tuberkulózy, HIV/AIDS a chrípky. Ďalej bola dokončená prvá fáza projektu zabezpečenia kvality údajov a boli preskúmané jeho výsledky. ECDC a spolupracujúce inštitúcie pre surveillance budú teraz rokovať o vývoji súboru minimálnych štandardných kritérií na prevádzkovanie účinných systémov surveillance, ktoré spĺňajú požiadavky EÚ.

Vedecká podpora

ECDC ďalej rozvinulo svoju vedeckú podporu zorganizovaním výročnej konferencie ESCAIDE v dňoch 11. až 13. novembra 2010 v Lisabone. Pokračovali práce na matematickom modelovaní s vývojom modelov pre HIV, zavedením programov očkovania proti ovčím kiahňam a simuláciou účinkov zatvorenia škôl počas pandémie chrípky. ECDC pokračovalo v rozvíjaní svojho projektu zameraného na životné prostredie a epidemiológiu (projekt E3) s prenosom rozsiahlych databáz EDEN do ECDC. Čo sa týka súčasných a budúcich ťažkostí s prenosnými chorobami v Európe, bola schválená a otestovaná metodika pre štyri choroby v štyroch členských štátoch. Ďalej ECDC formalizovalo proces poskytovania vedeckého poradenstva, pričom zriadilo systém registrovania a reagovania na žiadosti a vypracovalo databázu odborníkov. V r. 2010 sa ECDC stalo priekopníkom v organizovaní školení o metodikách založených na dôkazoch v oblasti epidemiológie infekčných chorôb. A napokon ECDC pokračovalo v spolupráci na viacerých kľúčových otázkach s národnými kontaktmi pre mikrobiológiu.

Pripravenosť a reakcia

V r. 2010 bola uvedená do činnosti nová platforma na hodnotenie rizík, ktorá sa zaoberá otázkami riadenia rizík a ktorá dopĺňa systém včasného varovania a reakcie (*Early Warning and Response System*, EWRS). ECDC hodnotilo a monitorovalo riziká prenosných ochorení na piatich masových podujatiach. Do systému EWRS, ktorý prevádzkuje ECDC, bolo v rámci celej EÚ nahlásených celkovo 89 ohrození. Dokopy bolo vypracovaných a s členskými štátmi zdieľaných 32 hodnotení ohrození. ECDC poskytlo tiež odborníkov v danej oblasti na podporu členských štátov pri reakcii na vypuknutie osýpok v Bulharsku, západonilskeho vírusu v Grécku a cholery mimo EÚ na Haiti. Boli uverejnené usmernenia pre hodnotenie rizika prenosu prenosných ochorení v lietadlách a na výletných lodiach. Na základe poznatkov o pandemickej chrípke A(H1N1) ECDC revidovalo svoj interný operačný plán pre udalosti v oblasti verejného zdravia (PHE-OP). V r. 2010 sa uskutočnili tri simulačné cvičenia a ECDC sa zúčastnilo na štyroch cvičeniach, ktoré usporiadali členské štáty a Komisia.

Odborná príprava

Činnosti odbornej prípravy na budovanie kapacít tvorili najmä dvojročné programy stáží, napr. EPIET a EUPHEM. Po vyhodnotení programu EPIET bola k existujúcemu programu EU-track pridaná možnosť stáží v domacom členskom štáte, aby sa rozšírili vlastnícke práva členských štátov k programu. Ako súčasť činností vnútornej kontroly kvality programov EUPHEM a EPIET bolo uskutočnených celkovo 19 návštev členských štátov. ECDC organizovalo aj konkrétnejšie vzdelávacie programy a vypracovalo Wiki príručku terénnej epidemiológie (FEM Wiki).

Komunikácia v oblasti zdravia

V r. 2010 vydalo ECDC 35 vedeckých publikácií. Nová webová stránka ECDC, ktorá bola spustená v r. 2009, predstavuje významný európsky zdroj informácií o problematike verejného zdravia, z ktorej bolo v r. 2010 prevzatých viac ako 70 000 súborov. Na webovej stránke bola spustená séria siedmich správ, tzv. Spotlights, ktoré upozorňujú na dôležité témy v oblasti prenosných ochorení. Cieľovými adresátmi sú odborníci v oblasti verejného zdravia, praktickí lekári, politici a široká verejnosť. Novú webovú stránku v r. 2010 navštívilo takmer pol milióna ľudí. Okrem toho bola začatá prevádzka novej intranetovej a „extranetovej“ platformy. Ďalej bolo v časopise Eurosurveillance uverejnených 307 článkov, 100 odborne posúdených krátkych oznámení a 105 odborne posúdených dlhých článkov. ECDC naďalej rozvíja výskum komunikácie v oblasti zdravia a podporuje komunikačné činnosti členských štátov v oblasti zdravia, najmä využívaním komunikačných nástrojov.

Partnerstvá

V r. 2010 sa ECDC rozhodlo posilniť a zjednodušiť spôsob spolupráce s členskými štátmi: od roku 2011 bude v každej krajine určená jedna koordinačná spolupracujúca inštitúcia. V r. 2010 sa uskutočnilo niekoľko návštev krajín, pokračoval projekt informácií o krajinách a prebiehala ďalšia spolupráca s kandidátskymi krajinami a potenciálnymi kandidátskymi krajinami EÚ. Boli ďalej posilnené medziinštitucionálne vzťahy s Európskym parlamentom, Radou ministrov (vrátane predsedníctiev EÚ), Európskou komisiou, ďalšími európskymi agentúrami, WHO a partnerskými inštitútmi ECDC v USA, Číne a Kanade.

Vedenie

V máji 2010 nový riaditeľ ECDC inicioval „Udržateľný program ECDC na roky 2010 – 2011“. Tento si vyžiadala zriadenie 15 pracovných skupín, ktoré rokovali o zlepšovaní procesov vo viacerých strategických oblastiach vrátane politiky, partnerstiev a financií. Výsledkom tohto procesu bola séria praktických návrhov predložených správnej rade na schválenie. V dôsledku toho ECDC prijalo súbor hodnôt organizácie: snažiť sa o kvalitu, orientovať sa na služby a konať ako jeden tím. V r. 2010 sa uskutočnili celkovo tri zasadnutia správnej rady a štyri zasadnutia poradného zboru so zlepšenou komunikáciou a podporou vyhradeného „extranetu“ určeného na spoluprácu. Pracovný program prijatý správnu radou v novembri 2010 prvýkrát obsahoval podrobné údaje o rozpočte podľa činností. V júli 2010 bola do prevádzky uvedená druhá verzia informačného systému riadenia, ktorý sa používa na plánovanie a monitorovanie pracovného programu. Strategickým cieľom ECDC sa stalo riadenie kvality a zavedenie procesu riadenia kvality viedlo k tomu, že ako nástroj realizácie zabezpečenia kvality v ECDC bol od r. 2011 zvolený spoločný rámec hodnotenia. Okrem toho výbor zamestnancov zriadil zelenú skupinu s cieľom znížiť vplyv ECDC na životné prostredie.

Správa

Odbor riadenia zdrojov pokračoval v podpore prevádzkových činností ECDC po celý rok. Rok 2010 bol posledným rokom, v ktorom bol zvýšený rozpočet ECDC (o + 20 %) a dosiahol 57,8 mil. EUR. Bolo prijatých niekoľko nových zamestnancov a k 31. decembru 2010 bol celkový konečný počet zamestnancov 254.